

AZƏRBAYCANDA ALI TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNİN KEYFİYYƏTİNİN DƏYƏRLƏNDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

p.ü.f.d. F.T. Xudiyeva

Azərbaycan İdman Akademiyası

farida.khudiyeva@sport.edu.az, orcid.org/0000-0003-1783-6392

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 3 iyul 2024

Dərc olunub: 26 sentyabr 2024

© 2022 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya. Azərbaycan ali təhsil sisteminin Avropa təhsil mühitinə inteqrasiyasını əldə etmək məqsədilə 2005-ci ildən etibarən Boloniya prosesinə qoşulmuşdur. Boloniya Bəyannaməsi sənədində çoxşaxəli ali tədris sisteminin yaradılması, keyfiyyətin və kəmiyyətin əldə olunması, tədrisin kredit sistemi ilə qurulması, diploma əlavənin Amerika ölkələrinin ali tədrisi haqqında uyğun sənədlərinə uyğunlaşdırılması qanunları və b. öz əksini tapmışdır. Boloniya sənədinin bacarıqlarının müvafiq müddəalarını daha praktik reallaşdırmaq məqsədilə respublika Prezidenti tərəfindən “Azərbaycan Respublikasının ali tədris müəssisələrinin Avropa tədris mühitinə uyğun inteqrasiyası ilə əlaqədar bir sıra layihələri haqqında” qanun layihəsi imzalanmış və “2008-2011-cü illərdə Respublikamızın ali təhsil islahatları üzrə Dövlət Layihəsi” təsdiq olunmuşdur.

Bu sənəddə başlıca məqsəd ölkənin ali təhsil sahəsinin Avropa tədris mühitinə birləşməsi istiqamətlərinin sürətləndirilməsi, ümumi təhsilin formasının, quruluşunun, idarə edilməsinin, tələbələrin bilik və vərdişlərinin qiymətləndirilməsinin, kəmiyyətə nəzarətin Boloniya qanunlarına müvafiq qurulması, ölkə iqtisadiyyatının tərəqqi tələblərinə uyğun yüksək bacarıqlı kadrlara tələblərinin ödənilməsi, halbuki əhaliyə modern standartlar dərəcəsinə təhsil almaq imkanının qurulması əlverişli ali tədris imkanının formalaşdırılmasıdır. Modern dövr üçün didaktiv produktivliyinin (əlverişliliyinin) subyektiv tənqidi (kriterii, kriterion, meyar-qiymətləndirmə meyarı) kimi tədrisin keyfiyyət faizləri kimi baxılır. F.Rüstəmov, T.Da-

daşovanın araşdırmalarına əsasən, “Təhsil sisteminə keyfiyyət dedikdə, tədrisin qarşısında dayanan məqsəd və funksiyalarının hansı dərəcədə həll edilməsi anlaşılır”.

Açar sözlər: *təhsil sistemi, boloniya, inkişaf, əsas istiqamətlər, keyfiyyət, müqayisə.*

A. Mehrabovun fikrinə görə “keyfiyyət, ümumiyyətlə, ümumiyyətlə prosesin (subyektin) uyğunluğunu bildiren fəlsəfi xüsusiyyət olub, onun anlayışlarını məcmu şəklində əks edən obyektiv və xüsusi (ayrılıqda) perspektividir. Bundan əlavə, keyfiyyət ümumi olaraq prosesin (və ya subyektiv) belə bir əsaslandırıcısı olaraq, onun sayəsində proses (predmet) başqa proses kimi yox, məhz tələb edilən bir proses olaraq çıxış edir və başqa proseslərdən (məzmunundan) fərqlənir.

Keyfiyyət fəlsəfi anlayış kimi subyektə bərabər müvafiqlik, obyektin müxtəlif xüsusiyyətlərini və əlaqələrinin əsaslı sistemi kimi izah olunur. Kəmiyyət, münasibətlər sistemi kimi çoxşaxəli anlayışların vasitəsilə ifadə edilən bu anlayış qəliz bir tərkib formalaşdırır. Digər yanaşmadan, keyfiyyəti ali sistemin bütün fəaliyyət sahələrində maksimum meyarlara sahib olması kimi də əlavə edə bilərik. Hər məzmununda maksimum standartları ödəyə bilən təhsil sahəsi əslində gözəgörünməz səhvləri olmasını təmin etmiş olar. Ümumilikdə, keyfiyyət getdikcə inkişafda olan tək qabaqda olmaq deyil, həmçinin öndə qalmaq, yaşamaq, mübarizə aparmaq üçündür. Keyfiyyət həm də lazımı formanın vacib surətdə fəallığıdır, səmərəli meyarlara doğru yüksələn bir istiqamətin, inkişafına can atmanın davamlılığıdır, özünü-təsdiqin və qiymətləndirmənin ali tədrisdə fəallıq edən əsas prioritetlərin daima izləməsidir.

Təhsil məkanında kəmiyyətin özündən daha çox onun məzmununa nəzarət, keyfiyyətin qiymətləndirilməsi, keyfiyyətin tələbatı,

keyfiyyətin inkişaf etdirilməsi kimi söz ifadələri ilə izah edilən, tərif verilən proses və əməliyyatlar, meyllər, cəhdlər, cəsarət və iradə öyrədilir, zəruri hesab edilir. Keyfiyyət bir tələbat axınıdır və bu cəhətdən keyfiyyətin artırılması prioriteti keyfiyyətin təminatı həmçinin nəzərdən keyfiyyətə daha vacibdir. Bu söz keyfiyyətin tərifini onu izah olunub, ayrı-ayrı standartlar sözü eşidilərkən və verərkən əslində ikitərəflidir, bir tərəfdən, bu anlayış ilə idealıq, iradə, əlaçılıq nəzərdə tutulur (ona görə yüksək standartlar da deyilir, dünya meyarları, Avropa sistemi kimi ifadələr vardır), bundan əlavə isə adillik (standart sənədlər, yəni minimum prosedurlar) öndən gəlir. Cəmiyyətin həm də konkret sahənin xüsusi fəaliyyətləri və tələbatları orada icra olunan dəyərlərlə müvafiq edilir. Tələbat nəzərdə tutulanla real vəziyyət arasında, keyfiyyətlə hazırkı zamana kimi əldə edilmiş nəticə sırasında olan məsafədir. Davamlı inkişaf içəridən yanaşma ilə kənarından, yad gözlə yanaşmanın yaxınlığıdır. H.İsaxanlı'nın dili ilə desək "Kəmiyyət aramla inkişafa istiqamətlənən sistem və vasitələrin hökm etməsidir, zəruri işlərin mümkün qədər zamanında icra edilməsidir" [3].

Keyfiyyət və innovasiya, yəni müasirlik bir-biri ilə sıx əlaqədə olmaqla, bir-birindən asılıdır. Ən zəruri suallardan biri: kəmiyyəti ölçməyə kimlər qabildir? Eyni zamanda, müxtəlif təhsil sistemində keyfiyyəti qiymətləndirməyə ən azı 5 mütəxəssis var və ali təhsil müəssisəsinin özü, hökumət təşkilatları və keyfiyyət haqqında qərar qəbul etməyə məsuliyyəti olan yaradıcı şöbələr, məsələn, akkreditasiya qurumları, o cümlədən respublikada və bölgə akkreditasiya şöbələri. Tədris sahəsində keyfiyyət təlim - tədris prosesinin nəticələrinə müvafiq əvvəlcədən müəyyən olunmuş standartlara (normativlərə) uyğun təhsilənlərə səviyyəsini, xüsusi halda isə təhsil sahəsinin vəziyyətini müəyyənləşdirən başlıca xarakteristika kimi qəbul olunur. Tədrisin nəticələri təkcə öyrənlərin təhsilin müvafiq pilləsini başa çatdırdıqda yiyələndiyi bilik və bacarıqların dərəcəsi ilə deyil, həmçinin onların dünyaya, cəmiyyətin tərəqqisinə münasibət və meyarlarını göstərə bilən şəxsi standartlarıdır. Ümumilikdə, öyrənlərin xüsusi keyfiyyətini

onun müxtəlif səviyyədə bilik və vərdişlər sisteminə sahib olmasından əlavə, eyniliklə təbiət, mədəniyyət və təhsil həyatının elementlərinin dərs etdilməsinin səviyyəsi olaraq da başa düşmək zəruridir. Ali tədris keyfiyyəti təhsil sisteminin başlıca xarakteristikası olaraq, gerçək əldə edilmiş təlim nəticələrinin qanuni sənədlərin tələblərinə və istənilən nəticələrə necə səviyyədə olduğunu müəyyənləşdirir. Keyfiyyətin idarə edilməsi təhsillə əlaqəli məzunların təhsil məzmununu və sosiallaşmasını, onların sistemdə təlim prosesinə qoyulan tələbatlara cavablandırma səviyyəsinə uyğun istiqamətini və fəaliyyət sahələrinə yiyələnməsini nəzərə almaqla, keyfiyyətlə əlaqədar kompleks məsələlərin həll edilməsi səviyyəsini müəyyən edən vacib nüans hesab olunur. Ümumi təhsil keyfiyyətinin dəyərləndirilməsi təhsilənlərin təlim keyfiyyətinin, təhsil proqramlarının (kurikulum sənədlərinin) tədris müəssisələrində təlim-tədris məsələsinin dövlət təhsil meyarlarının və başqa normativ müqavilələrinin tələblərinə müvafiq həyata keçirilməsi nəticəsində əldə edilmiş nailiyyətlərin dərəcəsini müəyyənləşdirməyə imkan verən proses olaraq nəzərə çarpır [1]. Beynəlxalq səviyyədə təhsildə keyfiyyətin optimallaşdırılması dövlət və özəl qurumların mütəxəssislərinin iştirakı ilə summativ və diaqnostik dəyərləndirmə prosedurlarının tələbatlarına uyğun həyata keçirilir. Qeyd etmək olar ki, keyfiyyətin idarə edilməsi sisteminə idarəetmənin ayrı-ayrı modelləri, qiymətləndirmə sintetik və tətbiqi xarakterli informasiya sistemləri daxil olunur. Yəni, ali təhsil sistemində keyfiyyət təhsilənlərə verilən vərdiş, bacarıq və qazanılmış xüsusiyyətlərin uyğun dövlət meyarlarına və cəmiyyətin tələblərinə hansı dərəcədə uyğunluğunu müəyyənləşdirən və tərəqqi xidmət edən əsas kateqoriya olaraq qiymətləndirilir.

Əsasən, mövcud olan akkreditasiya qanunları ümumtəhsil şöbələrində təhsilin keyfiyyətinin təminatı üçün maksimum zəruri olan tələbatların müvafiqliyini Təhsil Nazirliyi tərəfindən vacib olmasını təmin edir. Eyniliklə, şöbə öz fəaliyyətində Boloniya sənədlərində, ali tədrisin keyfiyyətinə xas olan tələblərini də nəzərə almalıdır. Yoxlama qaydalarına əsasən təhsil prosesinin davamlı təkmilləşdirilməsinə

uyğun olaraq süsusi meyarlar daxildir. Təhsil sisteminin həyata keçirilməsində və keyfiyyətin təmin olunmasında bir-biri ilə sıx əlaqədə olan 3 standart və 2 anlayışlar sistemi (obyekt, ideyalar) təmin olunur:

1. Təhsilalanlar, müəyyən ali təhsil dərəcəsi (təhsilalanlar) almaq arzusunda olanlar, yəni tələbələr.
2. Müəllimlər, yəni alimlər, təhsil işçiləri, yüksək ixtisaslı kadrlar.
3. Müəllim-tələbə münasibəti fəaliyyət göstərdiyi şərait və məkan, yəni ali məktəbdəki müasir mühit, innovasiya və maddi-texniki vəsaitlər.
4. Müəllimlərin tələbələrə tədris zamanı əsaslandığı ideyalar və materiallar, yəni müasir və mobil təhsil modeli, proqramlar və tədris proqramları.

Müəllimlər və tələbələr, təlim, idarəetmə və məkanla yanaşı, nəyin necə öyrədildiyi (nə cür tədris planları və proqramları, dərş vəsaitləri) zəruri məsələyə malikdir. Təhsil şəraiti və mühit elə olmalıdır ki, təhsilalanlar mənimsəmək istəsin və ya öyrətməkdə çətinlik çəkərsə təhsil işçiləri öz istedadı, mobilliyi dərk edərək fikirləşə bilir, tədbir keçirilir və ya kənara çəkilməli olsun. Həmçinin bəlli məkan və mühit müəllimin öyrənmə səviyyəsinə və həvəsinə təsir göstərə bilir.

Respublikamızın təhsil haqqında qanunda da qeyd edilir ki, “Azərbaycanda təhsil inteqrativ və davamlı xarakter daşıyaraq, təhsilalanların, təlim və tərəqqi proseslərinin vəziyyətlərini əks etdirən pedaqoji və həyati prioritet olmaqla, fəaliyyət sahəsidir.” Azərbaycan təhsil sistemində insan hüquqları haqqında respublika layihələrinə və Azərbaycan təhsil sisteminin tərəfdar çıxdığı başqa beynəlxalq müqavilələrə əsaslanaraq, təhsil sahəsində millimənəvi və dünyəvi dəyərlərin zəruriliyi əsasında dünya tədris sistemə mobilliyi olunaraq inkişaf edəcəkdir. Maddə 8-də deyilir”. Tədrisin keyfiyyət dərəcəsi ölkədə qəbul edilən dövlət təhsil meyarlarının əsasında beynəlxalq və dünyəvi təhsil sahəsinin prinsiplərinə müvafiq təhsil pillələri üçün müvafiq keyfiyyət göstəriciləri sistemə (təlim proqramları, abituriyentlərin hazırlıq dərəcəsi, maddi-texni-

ki baza, sistemlilik, informasiya resursları, təhsilalanların peşəkarlığı və elmi-didaktik səviyyəsi, modern təlim texnologiyalar və s.) müvafiq olaraq edilir” [5].

Hər bir ali məktəblərdə öz fəaliyyətinin məxsusi xassələrini ixtisas-peşə hazırlığı istiqamətlərini nəzərə alaraq öz konsepsiyasını istiqamətləndirir. Hər bir ali təhsil sistemi öz nizamnaməsini qabacadan hazır edir. Ümumilikdə ali məktəb öz layihəsini hazırlayarkən belə kəmiyyət məsələlərini ön plana alır. Ali məktəbin qanun layihəsi, Təhsil haqqında sənədlər və ali təhsil müəssisəsi haqqında nizamnamə bazasında kadr hazırlığının spesifik əlamətlərini nəzərə alaraq tətbiq edir [6]. Ali məktəbin qiymətləndirmə mexanizmindən digər xarici nəzarət şöbələri də mövcuddur. Bunlar aşağıdakıları aid etmək olar:

- ali təhsildə tədris metodiki istiqamətləndirici işlərin və təlim-tərbiyə prosesinin tələbatının nəzarəti Təhsil Nazirliyi tərəfindən reallaşdırılır;
- ali təhsil sahələrinin maliyyə-təsərrüfat şöbələrinə nəzarəti mümkün qanunvericiliyə uyğun olaraq Maliyyə Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir;
- ali tədris sistemləri özfəaliyyətinin mühasibat hesabatını reallaşdırır; təsdiq olunmuş formalar üçün dəqiq mühasibat hesabatı hazırlayır; müəyyən edilmiş müddət ərzində bu hesabatı uyğun dövlət idarələrinə təqdim edilir;
- tələbələrin təhsilinin keyfiyyətinə, tələbələrin (dissertantların) hazırlıq səviyyələrinə, kadrların ixtisasartırılmasına və yəni-dən hazırlanmasına təyin edilmiş qaydada yoxlama vasitəsilə ilə həyata keçirilir;
- Qanun layihəsinin və Azərbaycan Respublikasının başqa sənəd və aktlarında yerinə yetirilməsini vacib olan və icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən qəbul edilir. Təhsil müəssisəsində kadr potensialının keyfiyyət səviyyəsi tələbələrin milli və mənəvi əmək bazasında rəqabət istiqaməti, ölkənin sosial və siyasi inkişafında rolu ilə müəyyən olunur. Tədrisin keyfiyyət dərəcəsi hər bir tarixi mərhələdə ictimai-sosial, maliyyə-iqtisadi, elmi və mənəvi inkişaf

bağlı tələbatlarından irəli gəlir və akkreditasiya və yoxlama xidməti tərəfindən uyğun olaraq qiymətləndirilir.

Monitoring isə yunanca monitor sözü olub, dəqiq müşahidə apararı deməkdir. O.Əfəndi əsərlərində yazır: “Təhsil sistemində monitoring - didaktik fəaliyyətlərin arzu edilən nəticələrə, yaxud əsas müzakirələrə uyğun olub-olmamasının tətbiq olunması məqsədilə aparılan davamlı nəzarətdir) və optimallaşdırma (dəyərləndirmə) pedaqoji sistemlərin və onun bütün əlamətlərinin işi barədə informasiyaları əldə etmək səmərəliliyini müəyyənləşdirməyi özündə əks etdirir (tədris prosesinin vəziyyəti, nəticələrinin yüksəldilməsi və təsdiqi). Qiymətləndirmə təkcə monitoring ilə bağlı deyil. O, 4 əsas bünövrə əsasında layihələşdirmə, diaqnostika, korreksiya proqnozlaşdırma əsasında dayanır” [2]. Pedaqoji proseslərin müxtəlif sistemlərində monitoringin didaktik, sosioloji, pedaqoji, iqtisadi və müstəqil üsullarından istifadə edilir.

Keyfiyyətin diaqnostikası tələbələrin vərdiş və bacarıqlarının modern yoxlanılması və optimallaşdırılması anlayışından daha böyük və daha səmərəlidir. Bacarıqların sadəcə monitoringi və qiymətləndirilməsi tədris prosesinin gedişini tədqiq etməyə imkan vermir. Korreksiya isə özündə əsaslı nəzarət, dəqiq yoxlama, müvafiq qiymətləndirmə, mobil strategiya informasiyalarının toplanması və onların tətbiqi dinamikası və yanaşmaların müəyyənləşdirilməsi, digər tərəqqinin proqnozlaşdırılması kimi anlayışları özündə birləşdirən mürəkkəb bir sistemdir. Nəzarət isə təhsilənlərinin bilik və bacarıq səviyyələrinin üzə çıxarmaq, ölçmək və qiymətləndirmək deməkdir. Yoxlama-nəzarətin tərkib komponenti olub, bilikləri üzə aydınlaşdırmaq və müəyyənləşdirmək deməkdir. Nəzarətin nəticələrinin təhsilənlərin qiymətləndirilməsi (sistem kimi) və qiymət verilməsi (yekun kimi) üçün əsas prioritetdir. Qiymətləndirmənin obyektivliyini təmin etmək məqsədilə aşağıdakı qanunauyğunlarına əməl edilməlidir: obyektivlik prinsipi diaqnostik çalışmaları (sual və tapşırıqların), diaqnostik proseslərin elmi surətdə aydınlaşdırılması, nəticənin adekvat və şəffaf olmasını tələb edir. Sistemlilik prinsipi bir tərəfdən, di-

daktik nəzarətin diaqnostik prosesin biliklərin möhkəmləndirilməsi mərhələsindən başlayaraq, praktik tətbiqinə kimi bütün sütunlarının əhatə etməsini, başqa tərəfdən, təhsilənlərinin tədris müddəti ərzində davamlı olaraq diaqnozlaşdırılması tələb olunur.

Sistemlilik prinsipi həm də optimallaşdırma obyektiv yanaşma tərzini təhlil edir. Bu, proses zamanı nəzarətin və istiqamətlərinin üsul, forma və vasitələrinin intensiv əlaqədə və vəhdətdə təhlil olunaraq əsas hədəfə tabe edilməsi deməkdir. Əyanilik prinsipi təhsilənlərinin doğru kriteriyalarla, həmçinin açıq test tapşırıqlarının keçirilməsini tədqiq edir. Diaqnozlaşdırma prosesində hər bir təhsil işçisinin müəyyən edilməsi reytingi əsaslı, müqayisəli xarakter daşmalıdır. Bu prinsipə əsasən, nəticələr elan edilməlidir və əsaslandırılmalıdır. Bu həm tələbələrin obyektivliyi haqqında fikir yürütməyə, həm də onlara qoyulan tələblər etapını mənimsəməyə imkan verir [4]. Qiymətləndirmə öz məqsədindən, tədris prosesində iştirak edən tələbələrin (təhsilənlərin, təhsil işçilərinin, valideynlərin, yuxarı sinif şagirdlərinin və s.) işinin xassələrinin, qiymətləndirilən şöbələrə və onların işinin məzmunundan asılı olmayaraq adekvat, müxtəlif xarakterli, çoxşaxəli prosesdir. Pedaqoji monitoring və optimallaşdırmanın əsas məqsədi tədris sistemi fəaliyyətinin mümkün vəziyyətini və onun kəmiyyətə yüksəlməsinə yönəldən proseslər sistemini təhlil etməkdir.

Hazırda bütünlükdə ali tədris sistemi səviyyəsində tələbatların təmin olunmasının özünüqiymətləndirmə yolu ilə tənzimləyən mexanizmin çalışması üçün təşkilati xarakterli ali təhsilin keyfiyyətinə nəzarət olunan orqan rolunu 2011-ci ildə yaranmış, kiçik təhsil işçi heyəti olan (5 nəfərdən az) Təhsil Nazirliyi yanında Akkreditasiya bölməsi yer tutur. Yoxlama şöbəsinin əsas funksiyası hər hansı tədris planı, proqramların dövlət standartlarına uyğun olaraq Təhsil Nazirliyi tərəfindən hazırlanaraq bir sıra tələblərə müvafiqliyini yoxlamaqdan ibarətdir. Şöbə özəl təhsil müəssisələrinin fəaliyyəti üçün də lisenziyalar təsdiq edir. Dövlət təhsil şöbələri üçün lisenziya tələbatı vardır. Ümumilikdə, özəl universitetlər üçün layihələrin hazırlanması birinci dərəcəli

akkreditasiya və ikinci dərəcəli diplom təsdiqi sayılır. Boloniyada 2007-ci ildə mübahisələr əsasında milli tədris sistemində keyfiyyətin təmin edilməsi üçün fəaliyyət bazasında aşağıdakı problemlərin həlli əsas götürülərək tövsiyə edilir:

- təhsil müəssisələrinin tədris məsələləri ilə bağlı öz məsuliyyətlərini əvvəlcədən müəyyən etmələri;
- təhsil planları və kurikulumlarının qiymətləndirilməsinə daxili nəzarət qiymətləndirməsinin daxil olunması, təhsilalanların bu proseslərdə fəal iştirakının və alınmış nəticələrin çapa verilməsinin təhlil olunması;
- beynəlxalq miqyasda əməkdaşlıq və təhsil sistemində ümumtəhsil mühitinin yaradılmasında tərəfdaşlığın genişləndirilməsi.

Keyfiyyətin hazırkı formatının üçillik təsir gücü olan birdəfəlik prosedur olduğunu nəzərə alaraq, monitoring tələblərinə və strukturlarına elə strategiyaların müəyyən edilməsi haqqında məsələ ortaya çıxır ki, bu da ali məktəbdəki tədrisin keyfiyyətinin artırılmasına daima təkmilləşən prosesə çevrilməsinə şərait yaradacaqdır. Beləliklə, müasir funksional akkreditasiyanın bu xüsusiyyəti özlüyündə bütün terminləri əks etdirməlidir.

Elmi nəticə: Araşdırmalar göstərir ki, son illərdə dünyada keyfiyyətin təmin olunması ilə bağlı nəzəri tədqiqatların (araşdırmaların) sayının artmasından başqa, çoxlu sayda tətbiqi xarakterli mürəkkəb məsələlərin həllində də maraqlı nəticələr əldə edilmişdir. Təhsil sistemində son illərdə keyfiyyətin yüksəldilməsi naminə həyata keçirilməsi, Azərbaycanın Boloniya sistemində qoşulması və təlim prosesinin keyfiyyətin idarəedilməsinə olan təsirini yeni demokratik modellər çərçivəsində tətbiqinin müasirləşdirilməsi təhsilimizin uğuru üçün vacib şəkildə qiymətləndirilməlidir.

İşin elmi yeniliyi: Aydınır ki, bir sıra dövlət ali təhsil müəssisəsi özlüyündə xarakteristikən nəzərə alan keyfiyyətin tələbatı üzrə quruluşun fəaliyyəti üçün öz strategiyasını müəyyənləşdirməlidir. Bununla da, bu strategiya təlim prosesinin ali tədrisin keyfiyyətinə münasibətdə irəliləyişə qoyduğu başlıca tələbatlarını

və Ali Təhsil müəssisəsində Keyfiyyətin Təminatı üzrə Təlimatların və Standart standartlarına müvafiq tələblər qoyulmalıdır.

Tətbiqi əhəmiyyəti: Əsaslı şəkildə Akkreditasiya Şöbəsinin hazırkı funksiyası dövlət meyarları əsasında, ümumtəhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin başlıca pillələrini əhatə edən qiymətləndirmə-yoxlama prosedurlarının vacib anlayışlar kompleksi vasitəsilə təhsilin kəmiyyətinin təmin olunmasından ibarətdir.

İqtisadi səmərəsi: Monitoring prosesinin tələblərində tədrisin keyfiyyətini yüksəldən ən mühüm amillərin hamısı nəzərdə saxlanılmalıdır. Qlobal şəraitdə iqtisadi tədqiqat və müasir texnologiyaların sayəsində hazırlanan əhəmiyyətli inkişaf və ali təhsil idarələrində daha səmərəli xidmət aparılmaqla həyata keçirilmişdir. Bu proses də öz növbəsində, ali təhsil müəssisələrinin keyfiyyət dərəcəsinin artırılması və ümumilikdə qəbul olunan müəyyən orta standartlarda müasir nəzarət sistemlərinin tətbiqini ən zəruri aktual məsələ olaraq ön plana qoyulmuşdur.

ƏDƏBİYYAT

1. Ağayev Ə., Eminov A., İsayev İ. *Pedaqogika*. Bakı, Adiloğlu, 2006, 184 s.
2. Abbasov Ə., Cavadov İ. *Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası: perspektivlər və vəzifələr*. Bakı, Təhsil Problemləri İnstitutunun Təhsil Texnologiyaları Mərkəzi, 2015, 304 s.
3. Cəbrayilov İ. *Pedaqoji kadr hazırlığının bəzi məsələləri*. // Elmi əsərlər, ARTPI, 2014, №2, s.9-13.
4. Əliyev İ., Nəsirli N., Əhmədov İ., Məmmədova G., İmanov T., Qafarova G. *Ali təhsildə keyfiyyətin yüksəldilməsi günün tələbidir*. Bakı, QHT, 2015, 108 s.
5. Kərəmova M.M. *Təhsildə elektron dərsliklərin rolu*. Təhsildə İKT, ADPU, 2013, №1, s.74-79.
6. Mehrabov A. *Müəllimin innovativ fəaliyyətə hazırlığında elmi araşdırmaların rolu*. Ali təhsil və cəmiyyət, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Bakı, 2012, №1, s.37-40.

НАПРАВЛЕНИЯ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ВЫСШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

д.ф.и.н. Ф.Т. Худиева

Академия Спорта Азербайджана

farida.khudiyeva@sport.edu.az, orcid.org/0000-0003-1783-6392

Аннотация. Азербайджан присоединился к Болонскому процессу с 2005 года с целью добиться интеграции системы высшего образования в европейскую образовательную среду. В документе Болонской декларации отражены создание многогранной системы высшего образования, достижение качества и количества, построение образования с кредитной системой, законы адаптации приложения к диплому к соответствующим документам о высшем образовании и т.д. В целях более практической реализации соответствующих положений Болонского документа Президент Республики подписал проект закона «О ряде проектов, связанных с интеграцией высших учебных заведений Азербайджанской Республики в соответствии с европейской образовательной средой», и был утвержден «Государственный проект реформирования высшего образования нашей республики на 2008-2011 годы».

Основная цель этого документа – ускорить интеграцию сектора высшего обра-

зования страны в европейскую образовательную среду, установить форму, структуру, управления общим образованием, оценку знаний и навыков учащихся, установление количественных показателей, контроль в соответствии с Болонскими законами, удовлетворение требований к высококвалифицированным кадрам в соответствии с потребностями развития экономики страны. При этом создание у населения возможности обучения на уровне современных стандартов является формированием возможности получения доступного высшего образования. Для современной эпохи он рассматривается как процент качества преподавания как субъективная критика дидактической продуктивности (доступности). Согласно исследованиям Ф. Рустамова и Т. Дадашовой, «Качество в системе образования означает степень решения задач и функций обучения».

Ключевые слова: *система образования, Болонья, развитие, основные направления, качество, сравнение.*

DIRECTIONS OF QUALITY ASSESSMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN AZERBAIJAN AZERBAIJAN STATE ACADEMY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

PhD F.T. Khudiyeva

Azerbaijan Sports Academy

farida.khudiyeva@sport.edu.az, orcid.org/0000-0003-1783-6392

Annotation. Azerbaijan has joined the Bologna process since 2005 in order to achieve the integration of the higher education system into the European educational environment. In the Bologna Declaration document,

the creation of a multifaceted higher education system, the achievement of quality and quantity, the construction of education with a credit system, the laws of adapting the diploma supplement to the relevant documents on higher

education of American countries, etc. has found its reflection. In order to more practically implement the relevant provisions of the Bologna document, the President of the Republic signed a draft law "On a number of projects related to the integration of higher educational institutions of the Republic of Azerbaijan in accordance with the European educational environment" and approved the "State Project on Higher Education Reforms of our Republic in 2008-2011" has been done.

The main goal of this document is to accelerate the integration of the higher education sector of the country into the European educational environment, to establish the form, structure, management of general education, the assessment of students' knowledge and habits, the establishment of quantitative con-

trol in accordance with the Bologna laws, to meet the requirements for highly skilled personnel in accordance with the development requirements of the country's economy, while the population Establishing the opportunity to study at the level of modern standards is the formation of an affordable higher education opportunity. For the modern era, it is considered as a quality percentage of teaching as a subjective criticism of didactic productivity (availability). According to the researches of F. Rustamov and T. Dadashova, "Quality in the education system means the extent to which the objectives and functions of teaching are solved".

Keywords: *educational system, bologna, development, main directions, quality, comparison.*